

LES FANTASIES DE JULES VERNE

MIQUEL SOLÉ I BADIA

Jules Verne va néixer a Nantes (Baix Loira francès) el 1828 i va morir a Amiens (Picardia) el 1905. Fa, doncs, justament cent anys de la seva mort i arreu del món se n'ha celebrat el centenari amb moltíssims actes.

Algunes de les fantasies que Verne va popularitzar en les seves novel·les, amb el pas del temps s'han vist portades a la pràctica i realitzades amb més o menys exactitud. D'altres s'han quedat en la fantasia i no han passat d'aquí, però no per això podem dir que l'autor es va equivocar, ja que és evident que no intentava pas predicar veritats científiques, sinó simplement procurar l'esplai dels seus lectors.

Però és ben cert que, abans d'introduir un vessant fantasiós en qualsevol de les seves novel·les, Verne feia un treball de recerca científica impressionant. Llegia moltíssim, fins i tot a costa de sacrificis seriosos (més d'una vegada havia deixat de sopar per poder comprar un llibre).

Verne llegia llibres, revistes, periòdics, butlletins i tota mena d'informació que li proporcionés coneixements científics i tècnics, i molt especialment relats d'expedicions a països exòtics, que utilitzava com a base o com a entreteixit d'un nou llibre. Recordem que durant els segles XVIII i XIX

els europeus van descobrir moltes regions d'Àfrica i Oceania, mai no explorades, i Jules Verne estava al corrent de tot.

Així, doncs, podem fer amb certesa aquesta afirmació: tota novel·la de viatges, aventures i fantasies de Jules Verne té un fons científic molt apreciable. Fins i tot amb certa freqüència, la necessitat que sentia d'ésser rigorós en les dades científiques el feien caure en un excés d'erudició que podia arribar a fer el relat una mica carregós. Vegeu per exemple aquest fragment de *Vint mil llegües de viatge submarí*: “Aquell animal devia pertànyer a la branca dels vertebrats, classe dels mamífers, subclasse dels monodelfs, grup dels pisciformes, ordre dels cetacis que comprèn tres famílies: les balenes, els catxalots i els dofins en els quals s'inclouen els narvals...” O bé aquest altre: “A trenta-dos peus sota la superfície del mar s'experimenta una pressió de disset mil cinc-cents seixanta-vuit quilos; a tres-cents vint peus, cent setanta-cinc mil sis-cents vuitanta quilos; a tres mil dos-cents peus un milió set-cents cinquanta-sis mil vuit-cents quilos; a trenta-dos mil peus, disset milions cinc-cents seixanta-vuit mil quilos...”

Probablement Juli Verne insistia a demostrar els seus coneixements per justificar la fantasia que venia a continuació.

D'altra banda, quan els herois de les seves novel·les se situaven en països encara poc coneguts, no hi escatimava descripcions dels exploradors famosos que hi havien passat abans. Per exemple,

a *Cinc setmanes amb globus*, referint-se a les exploracions a l'Àfrica cita aquestes dades històriques: “El capità Speke entreveié el llac Ukerewe el 3 d'agost de 1858...”; “El 1822 el major Laing explora tota la part de l'Àfrica occidental i és el primer a arribar a les fonts del Níger...”; “El 1829 el capità Clapperton tornà a l'Àfrica per la costa oest, al golf de Benin, i arribà fins a Sackatú on va morir...”

A *Les aventures del capità Hatteras*, i parlant de l'intent d'aquest personatge d'aproximar-se al pol Nord, explica: “L'any 1616, Baffin va trobar en el mar que duu el seu nom, l'estret de Lancaster...”; “El capità Banks de 1823 a 1833 va seguir els passos de Franklin per les costes septentrionals d'Amèrica des del riu Mackenzie fins a la punta Turnagain...”; “Finalment, el 1820, Parry va sobrepassar el paral·lel 77...”

A la novel·la *Mistres Branican*, que es desenvolupa a Austràlia, diu: “El coronel Warbuton va travessar Austràlia el 1874 en tota la seva longitud...”; “Giles, el 1876, va sortir de Perth i va arribar al golf Spencer...”

Però hi ha un tema, repetit en diferents novel·les, que revela força dubtes quan dona com a científiques certes explicacions sobre la naturalesa dels pols de la Terra. De fet, a Verne se li endevina una obsessió pels pols. En molts llibres intenta portar-hi els seus personatges, però per manca d'una informació inexistent sempre es queda en aproximacions. No podia ser d'altra manera ja

que Verne morí l'any 1905 i el pol Nord va ser descobert per l'americà Peary el 1909. D'altra banda, l'anglès Scott i el noruec Amundsen no van arribar al pol Sud fins a 1911. Així, doncs, qual·sevol·la descripció que Verne pogués fer sobre els pols era arriscada.

En els llibres *L'Esfinx dels gels*, *Aventures del capità Hatteras*, *20.000 llegües de viatge submarí* i *El secret de Maston*, Jules Verne descriu els pols d'una manera que no ha resultat ser veritat. Ell calculava, basant-se en les expedicions d'aproximació realitzades fins a l'últim moment, que la banquisa de gel amb la qual topaven els vaixells baleners, militars o científics, impeding-los de continuar cap al pol, havia de tenir en algun lloc un pas obert entre els glaços que permetia la navegació, i afirmava que, un cop superada la banquisa, a l'altra banda i fins al pol s'obria un mar lliure de gels que era navegable.

En tres llibres s'atreveix a portar els protagonistes fins al mateix pol: el capità Nemo en la novel·la *Vint mil llegües de viatge submarí*, al pol Sud; el capità Len Guy, protagonista de *L'Esfinx dels gels*, també al pol Sud; i el capità Hatteras, en el llibre que porta el seu nom, al pol Nord.

En tots dos pols, Verne descriu una gran extensió de mar lliure de gels i una petita illa central al paral·lel 90, on tots els meridians conflueixen. En ambdós casos, l'error és prou gran ja que, com sabem avui, el pol Sud és un

gran continent extensíssim, amb altituds de més de 4.000 metres i no la petita illa amb un pic de 400 metres que el capità Nemo pot escalar amb dues hores escasses. I ja se sap que al pol Nord, ni illa ni res, a part del glaç.

Així i tot, resulta emocionant llegir: *“Jo, el capità Nemo, aquest 21 de març de 1868, he atès el pol Sud als 90º, i prenc possessió d’aquesta part del globus com a sisè dels continents coneguts”*. O també: *“El dia 11 de juliol de 1861 ha estat descobert el Pol Nord pel capità Hatteras, al comandament del bergantí Forward. Document que signen tots els components de la tripulació.”*

Amb errors o sense, hom pot aprendre moltíssim llegint Verne, sobretot si es fa sense pressa i amb un bon atles al costat...